

ДАНТЕ АЛІГ'ЄРІ

«БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ»

La Divina Commedia

ЗМІСТ

У творі оповідь ведеться від першої особи. Герой-оповідач Данте подорожує в потойбічному світі трьома царствами мертвих — Пеклом, Чистилищем і Раєм. Чому — достеменно невідомо. Усе починається з того, що головний персонаж шукає сенс життя. Він опиняється в темній хащі, де зустрічає привида римського поета **Вергілія**. Той супроводжує оповідача Пеклом і Чистилищем. Через те що **Вергілій** язичник, йому заборонено заходити до Раю. Тому далі Данте веде його кохана юнацьких років **Беатріче**. Історія закінчується тим, що Данте споглядає Бога в Його осяйній **триєдності**.

ЩО ЩЕ ПОТРІБНО ЗНАТИ

1. Твір містить 14 233 вірші.
2. Роман набагато складніший, ніж може здатися на перший погляд: тут є величезна кількість персонажів — **Клеопатра**, **Аттіла**, **Фома Аквінський** та інші, Данте зустрічається з ними всіма, і не просто для пустих балачок. Більше того, кожний рядок має прихований зміст, свою символіку та / чи метафорику.
3. Книжка аж ніяк не для відпочинку на каналі дощового недільного вечора. Можна сказати, вона майже нечитабельна.
4. Це найважливіший твір італійської літератури, адже **Аліг'єрі** був перший, хто писав італійською, а не латинською мовою.

МІЖ ІНШИМ

Данте назвав свій твір просто «Комедія» — *La Commedia*. Епітет «божественна» — *Divina* — був доданий уже пізніше як вияв поваги до автора та його роботи.

ДЛЯ ЧИТАЧІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

А ви знаєте, що «Божественна комедія» існує в коміксах? Американський художник **Сеймур Хваст** намалював на основі поеми *графічний роман* — екстравагантний, з гумором, несподіваний і до того ж без усілякого пієтету (**Данте** схожий тут на **Пітера Селлерса** в ролі інспектора Клузо (Персонаж серії французьких комедій, який уперше з'явився на екранах у фільмі «Рожева пантера» 1963 року. — *Пер.*)). Звісно, коміксові не вистачає вишуканої мови **Данте**, але хоча б зрозуміло, про що йдеться.

АВТОР

Данте зустрів **Беатріче**, майже свою ровесницю, дев'ятирічним і закохався в неї з першого погляду. Тільки дев'ять років по тому він побачив її знову. Дівчина помахала юнакові рукою, і це ще більше запаморочило голову поетові й надихнуло його на створення твору «Нове життя» (*La Vita Nuova*), у якому він оспівав свою любов до **Беатріче**. Вона стала для нього музою, хоч і бачилися вони лише двічі. А число 9 залишилося важливим для **Данте** в усій його подальшій творчості.

☆ 1564 в Англії
† 1616 в Англії

Шекспір — видатний світовий літератор. І жоден твір (за винятком Біблії) не містить стільки крилатих висловів, як ті, що їх написав старий добрий Вільям*.

Ніхто так і не знає точної дати народження **Вільяма Шекспіра**, лише день його хрещення: 26 квітня 1564 року. Згодом хтось визначив 23 квітня днем його народження. Приблизно десь так воно й було. Крім того, ця дата ще й збігається з днем смерті **Шекспіра** — 23 квітня 1616 року.

Вільям Шекспір — справжнісінький феномен. Попри те, що його біографію досліджують упродовж декількох століть, ми й досі знаємо про нього зовсім небагато. Навіть на сьогодні є літературознавці, які піддають сумніву те, чи відомі п'єси взагалі належать перу **Шекспіра**. Можливо, великим автором був насправді конкурент Вільяма **Крістофер Марло**, чи **Едвар де Вер**, чи філософ **Френсіс Бекон** — і з кожним із них пов'язана якась диковинна теорія змови, яка належить до «шекспірівських детективчиків».

Хоч би хто це був насправді, він створив літературне диво: драми **Шекспіра** були популярними ще за його життя, людям вони подобалися, а **Вільям** навіть заробляв ними чимало грошей. Та тоді ніхто й уявити не міг, що завдяки цим п'єсам **Шекспір** стане найвидатнішим драматургом світу й усіх епох і що він, як ніхто інший, здійснить важливий внесок у формування англійської мови.

Шекспір володів неймовірно великим словниковим запасом. Окрім цього, письменник постійно вигадував нові слова, наприклад, утворював з іменників прикметники (*bloody* = кривавий), дієслова використовував як іменники (*dawn* = світанок) або навіть придумував щось зовсім нове (*courtship* = залицяння).

До речі, **Шекспір** був не лише драматургом, а й поетом. Найвідомішим є його цикл зі 154 сонетів, і тут знову таємниця: сонети присвячено якось «**W. H.**» (до сьогодні ніхто не знає, хто б це міг бути) і написано до юного лорда (він і є той **W. H.**? Чи це був ще хтось інший? І чи існував він узагалі?) — новація на ту пору, коли вірші про кохання присвячували лише жінкам (гомоеротика!?). Між іншим, відомим на весь світ є вісімнадцятий сонет **Шекспіра** («Чи з літнім днем тебе зрівняю?») (Переклад О. Виженка. — *Пер.*)).

Таємничому, загадковому й величному **Вільяму Шекспіру** вже понад чотириста років, а його персона й досі не до кінця вивчена.

* В кінці, та не останній («Король Лір»); Добре рикнув, леве! («Сон літньої ночі»); Головне — приготуватися («Гамлет»); В державі датській завелась глилизна («Гамлет»); Терпіння боягузу личить! («Генріх VI», ч. III); Іржа часу (в англійському оригіналі — *the tooth of time*) («Міра за міру»); Бажання — батько думки («Генріх IV»); На все свій час («Комедія помилок»); Волю я навколо себе мати лиш товстунів прилизаних, що сплять вночі спокійно («Юлій Цезар»); Зрадливість — ось твоє наймення, жінко! («Гамлет»). (Наведено в перекладах Ю. Лісняка, Г. Кочура, В. Гуменюка, Д. Білоуса, І. Штещенко, В. Мисика, Л. Гребінки. — *Пер.*)

МІГЕЛЬ ДЕ СЕРВАНТЕС

«ПРЕМУДРИЙ ГІДАЛЬГО ДОН КІХОТ З ЛАМАНЧІ»

El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha

ЗМІСТ

За часів пізнього середньовіччя лицарські романи були чимось на зразок сьгоднішніх мильних опер: геть нереалістичні, доволі банальні, але від них не можна було відірватися.

Алонсо Кіхано, незаможний іспанський дворянин, обожає лицарські романи. Він читає день у день, один за одним, доки зрештою сам не починає вірити в те, що він **лицар**.

Головний персонаж називає себе Дон Кіхотом, майструє лицарський шолом, надіває старі іржаві обладунки, сідлає **хирлявого коня** й рушає на пошуки **пригод** разом із новообраним зброєносцем — огрядним селянином Санчо Пансою.

У лицарській гарячці Дон Кіхот атакує **ворожу армію** (= отару овець), **бореться з велетнями** (= вітряками), поцуплює шолом (= мідний таз для гоління) і проливає багато **крові** (= червоного вина) в сутичці з декількома **бурдюками для вина**. У замку (= корчмі) він зустрічає доньку господаря замку (= повію) і таке інше. Санчо Панса вважає ці витівки суцільним божевіллям, але теж бере в них участь, бо Дон Кіхот пообіцяв призначити його губернатором острова. А інших людей самопроголошений лицар радше нервує; Дон Кіхот зазнає переважно **лупцювань, аніж слави**.

У другій частині зброєносець та його господар знову вирудаються в дорогу. Цього разу вже як дві знаменитості — вони-бо герої книжки! Дедалі **більше пригод і менше лупцювань**. Наприкінці Дон Кіхот повертається додому, підхоплює лихоманку й помирає — та перед тим усе ж визнає, що лицарські романи зовсім не такі класні, як він гадав.

ДИВОВИЖНО

«Дон Кіхот» вважається фактично одним із перших справжніх романів, але літературознавці навіть сьгодні губляться у здогадках, для кого **Сервантес** писав книжку та що він, власне, хотів нею сказати.

ЦИТАТА

Доречно буде процитувати перше речення, і краще за все — іспанською:

En un lugar de la Mancha, de cuyo nombre no quiero acordarme, no ha mucho tiempo que vivía un hidalgo...

В однім селі у Ламанчі — а в якому саме, не скажу — жив собі не з-так давно гідальго...
(Переклад М. Лукаша. — Пер.)

— при чому *de cuyo nombre no quiero acordarme* є найважливішою частиною: до цього часу ще не з'ясовано, яке саме місце мав на увазі Сервантес.

ДЛЯ ЧИТАЧІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

...не факт, що годиться. Хоча тоді, у XVII столітті, «Дон Кіхот» викликав фурор, і сьгодні поціновувачі літератури також розмірковують про книжку з благоговійним зітханням (*Світова література! Навдивовижу кумедна! Не втратила свого шарму ні на краплю!*). Але книжці, як не крути, чотириста років — мова, гумор і, відповідно, сама історія старомодні / незвичні / втомливі. Будемо відвертими: аж ніяк не для початківців.

☆ 1547 в Іспанії

† 1616 в Іспанії

Мігель де Сервантес був тричі підстрелений і п'ять років прожив рабом в Африці.

23 квітня — це також день смерті Шекспіра, а ще Всесвітній день книжки.

Життя **Сервантеса** розпочалося мирно, з вивчення богослов'я. Але потім він якось вплутався у сварку, поранив противника й мусив тікати за кордон від правосуддя. Спочатку жив у Італії, працював камердинером. Урешті-решт пішов служити під вигаданим ім'ям до іспанського морського флоту.

1571 року взяв участь у битві при Лепанто проти турків. Власне, на той час він якраз хворів і мав би залишатися під палубою, але ж ні — ось вам і шукач пригод: **Мігель** кинувся в битву, дістав кульове поранення в груди та втратив ліву руку. Відтоді **Сервантеса** називали Одноруким із Лепанто — погодьтеся, досить-таки крутезне ім'я як для світового літератора.

Сервантес залишився на флоті й став офіцером. Одного дня пірати захопили корабель із **Мігелем** і відправили його в рабство до Алжиру. Чотири рази відважний іспанець намагався втекти, і щоразу його ловили. Через п'ять років ув'язнення його нарешті викупили.

Минуло декілька менш успішних років на флоті, і **Сервантес** придумує дещо новеньке: щоб заробити гроші, він пише кумедні театральні п'єси й навіть один роман. Та потім водночас у нього з'явилося приватне життя (дружина, коханка / дитина, розлучення), і часу для письменництва вже більше не зосталося. **Мігель** відтоді заробляв собі на прожиток, з-поміж іншого, збираючи податки. Одного дня через привласнювання державних коштів він потрапив до в'язниці. Там він розпочав роботу над відомим романом «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі», який вийшов у світ 1605 року й мав неабиякий успіх, як і друга частина, що вийшла 1615 року.

Рік по тому, 23 квітня 1616 року, **Мігель де Сервантес** помер. Між іншим, помер він бідним, бо всі зароблені на книжці «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» гроші письменник швидко розтринькав.